

УДК 378.147:331.45

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ» ПРИ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

кандидат сільськогосподарських наук, Каменська І. С.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»,
Україна, Переяслав-Хмельницький

У статті розглянуто особливості професійної підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів при вивченні дисципліни «Охорона праці в галузі». Досліджено умови і засоби формування професійної та практичної підготовки майбутніх фахівців освітньої галузі з охорони праці. Обґрунтовано необхідність формування у студентів знань з правових і організаційних питань охорони праці в галузі, відповідно до стандартів вищої школи. Визначено, що вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» сприяє формуванню у майбутніх фахівців усвідомлення необхідності вирішувати типові завдання в усіх напрямках професійної діяльності з обов'язковим дотриманням вимог безпеки і стандартів з охорони праці. Встановлено, що створення безпечних і нешкідливих умов праці було і залишається одним із головних завдань охорони праці.

Ключові слова: охорона праці в галузі, професійна підготовка, фахівці з охорони праці, освітня галузь, якість знань, безпека праці.

Кандидат сільськогосподарських наук, Каменская И.С. Особенности изучения дисциплины «Охрана труда в отрасли» при профессиональной подготовке будущих преподавателей высших учебных заведений / ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды», Украина, Переяслав-Хмельницкий

В статье рассмотрены особенности профессиональной подготовки будущих преподавателей высших учебных заведений при изучении дисциплины «Охрана труда в отрасли». Исследованы условия и средства формирования профессиональной и практической подготовки будущих специалистов образовательной отрасли по охране труда. Обоснована необходимость формирования у студентов знаний по правовым и организационным вопросам охраны труда в отрасли, согласно стандартам высшей школы. Определено, что изучение дисциплины «Охрана труда в отрасли» способствует формированию у будущих специалистов осознание необходимости решать типовые задачи по всем направлениям профессиональной деятельности с обязательным соблюдением требований безопасности и стандартов по охране труда. Установлено, что создания безопасных и безвредных условий труда было и остается одним из главных заданий охраны труда.

Ключевые слова: охрана труда в отрасли, профессиональная подготовка, специалисты по охране труда, образовательная отрасль, качество знаний, безопасность труда.

PhD in of agricultural sciences, Kamenska I.S. Peculiarities of studying of discipline «Labour safety in industry» in the professional training of future teachers in higher educational institution / State higher educational institution «Pereyaslav-Khmelnytsky Skovoroda Pedagogical University», Ukraine, Pereyaslav-Khmelnytsky

In the article the peculiarities of professional training of future teachers of higher educational institutions studying the discipline «Labour Protection in the industry are considered. The conditions and means of formation of professional and practical training of future specialists of educational sphere of labor protection are studied. The necessity of

formation of students' knowledge on legal and organizational issues of labor protection in the industry, in accordance with the standards of higher education is proved. It is determined that the study of discipline «Labour safety in industry» promotes the formation of future specialists awareness of the need to solve common tasks in all areas of professional activity in the primary posts with the mandatory compliance with safety requirements and standards for the protection of labor. It is established that the creation of safe and harmless working conditions has been one of the main tasks of labour protection.

Keywords: occupational safety in industry, training of specialists on labor protection, the educational sector, the quality of knowledge, safety.

Вступ. Проблема створення безпечних і нешкідливих умов праці була і залишається однією з головних, від її вирішення залежить не тільки успішна робота конкретного підприємства чи галузі, але і збереження здоров'я та підтримка працездатності працівників на протязі трудового життя [1].

Конституцією України та загальними принципами міжнародного права визначено, що людина, її життя і здоров'я, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, кожен має право на належні, безпечні та здорові умови праці. Тобто, держава зобов'язана забезпечити захист здоров'я та життя людей у процесі їх професійної підготовки та трудової діяльності.

Законом України «Про охорону праці» визначено основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці. За участю відповідних органів державної влади, даний закон регулює відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці й виробничого

середовища та встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

У Законі України «Про охорону праці» зазначено, що охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі саме трудової діяльності.

Права громадян на охорону праці в освітній галузі регламентовано цілим рядом документів, зокрема Законом України «Про освіту», Положенням про Міністерство освіти України, Типовим положенням про службу охорони праці, затвердженим наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці, Положенням про організацію охорони праці та порядок розслідування нещасних випадків у навчально-виховних закладах. Вони визначають єдину систему організації роботи з охорони праці, яка поширюється на всі навчально-виховні заклади України незалежно від підпорядкування і форми власності, та регламентують обов'язки структурних підрозділів і посадових осіб щодо забезпечення здорових і безпечних умов праці [5].

Процес підготовки майбутніх викладачів ВНЗ вимагає комплексного підходу, щоб отримати в кінцевому результаті компетентного, конкурентоздатного, кваліфікованого фахівця з високим рівнем знань, на базі яких формується професійна свідомість та загальна культура студента. Вимоги сучасного суспільства до кваліфікації фахівця диктують нові підходи до формування змісту освіти.

У зв'язку з цим проблема формування у майбутніх викладачів ВНЗ необхідних знань, умінь і навичок з охорони праці в галузі набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми Методологічні й теоретичні аспекти підготовки студентів вищих навчальних закладів з охорони праці в галузі висвітлено в роботах К. Ткачука, В. Зацарного, В. Жидецького, Г. Тимченко, Г. Чижикова, А. Русаловського, Г. Юсіної, В. Сторожук та ін.

Мета досліджень: теоретично обґрунтувати особливості професійної підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів при вивченні дисципліни «Охорона праці в галузі».

Виклад основного матеріалу дослідження Навчання у вищому навчальному закладі – це один із основних етапів професійного зростання майбутнього педагога.

Освіта – навчання і виховання – є найбільш благородною і відповідальною сферою людської діяльності саме тому, що тут формується людина як особистість, плекаються її світогляд і культура, закладаються основи майбутньої професії, кар'єри, життєвого успіху [4].

У вищих закладах освіти незалежно від рівня акредитації, студенти вивчають комплекс нормативних навчальних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі».

Кількість годин, передбачених для вивчення нормативних навчальних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі», не може зменшуватись при розробці та перегляді освітньо-професійних програм без погодження з Держнаглядом охорони праці. За рішенням вищих закладів освіти обсяги навчання в годинах з цих дисциплін можуть збільшуватися залежно від небезпечності професії, за якою здійснюється підготовка фахівців [2].

«Охорона праці в галузі» нормативна дисципліна, яка вивчається згідно з робочим навчальним планом. Навчальні плани закладів освіти всіх рівнів, незалежно від їх галузевого підпорядкування і форм власності, повинні передбачати вивчення питань охорони праці. Зміст і обсяги навчання з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах освіти регламентуються типовими навчальними планами і типовими навчальними програмами, які затверджуються Міністерством освіти України за погодженням з Держнаглядом охорони праці [2].

Дисципліна «Охорона праці в галузі» вивчається з метою формування у майбутніх фахівців знань, щодо стану і проблем охорони праці в системі освіти, основних професійних умінь та компетенції для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного процесу, відповідно до напрямку їх підготовки, функціонування системи управління охороною праці, методів і засобів забезпечення умов виробничого середовища і безпеки праці в системі освіти згідно з чинними законодавчими та іншими нормативно-правовими актами.

Завдання викладання дисципліни передбачають: закласти на достатньому рівні фундамент уявлень про охорону праці в галузі освіти та науки – її правових, організаційних питань, соціальних гарантій і компенсацій, проблем охорони праці, системи організації охорони праці в установах і закладах освіти і науки України; проаналізувати стан охорони праці в галузі; розглянути систему управління охороною праці в системі освіти, порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань, аналіз та управління умовами праці; ознайомити студентів з організацією роботи з охорони праці в системі освіти та безпекою праці у

навчальному закладі; надати майбутнім фахівцям теоретичні знання та практичні навички задля вирішення проблем організації та технічного забезпечення безпечних і здорових умов праці на об'єктах його майбутньої професійної діяльності; сформувати у майбутніх викладачів знання з правових питань охорони праці; формувати відповідальність за колективну та власну безпеку праці.

При вивченні даної дисципліни студенти опрацьовують основні закони, законодавчі та нормативні акти щодо охорони праці в системі освіти, вивчають нормативну, організаційно-методичну основу системи управління охороною праці, проблеми фізіології та характеру праці в галузі освіти і науки України, ознайомлюються з методами організації роботи з охорони праці, правами працюючих громадян при укладенні трудового договору та під час роботи. Також у майбутніх фахівців формується усвідомлення безпеки праці та компетенції вирішувати типові завдання з усіх напрямків майбутньої професійної діяльності з обов'язковим дотриманням вимог безпеки та стандартів з охорони праці. Засвоївши програму навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі», магістри мають володіти основними професійними компетенціями з охорони праці: грамотно користуватися відповідними законами, законодавчими актами та постановами з питань охорони праці; застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах; ставити завдання та організовувати наукові дослідження з визначення професійних, виробничих ризиків, загроз на робочих місцях; використовувати на практиці законодавчої та нормативної акти щодо охорони здоров'я; контролювати дотримання вимог з охорони праці; планувати роботу з охорони праці; створювати сприятливі умови праці, навчання, побуту і відпочинку; розробляти необхідні заходи щодо поліпшення умов праці; прогнозувати можливість і наслідки

впливу небезпечних та шкідливих чинників на організм людини; надавати допомогу та консультації працівникам з практичних питань безпеки праці.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після вивчення навчальної дисципліни мають скласти іспит, де продемонструють такі результати навчання: знання: положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці під час виконання виробничих та управлінських функцій; основних принципів державного нагляду і контролю у сфері охорони праці; системи управління охороною праці у галузі і на підприємстві (в організації); галузевих норм, організаційно-технічних заходів і засобів щодо захисту працівників від впливу небезпечних і шкідливих факторів для типових підприємств та організацій галузі; порядку розслідування, реєстрації, облік та аналіз нещасних випадків і професійних захворювань; порядку і напрямів забезпечення пожежної безпеки на галузевих об'єктах; базових принципів і механізму забезпечення соціальних гарантій працівників, пов'язаних з безпекою праці.

Мороз П. [3] зазначає, що специфіка охорони праці в закладах освіти полягає в тому, що для створення служб охорони праці не передбачено її фінансування. Посади керівників та спеціалістів служби охорони праці не передбачені в штатних розписах навчальних закладів з кількістю працівників 50 і більше осіб. Функції спеціалістів служби охорони праці можуть виконувати особи з педагогічно-політехнічною освітою, однак їхня заробітна плата у цьому випадку буде нижчою, ніж зарплата педагогічних працівників (тим більше, якщо враховувати різні можливі доплати до заробітної плати педагогічних працівників). Це означає, що створити у навчальних закладах служби охорони праці відповідно до Закону України «Про охорону праці» на даний час практично не можна.

Одним із основних завдань, які потрібно виконати, щоб успішно виконати вимоги державної політики в галузі охорони праці, є значне підвищення рівня усієї профілактичної роботи щодо запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням [3].

Висновки і перспективи Отже, завдання сучасної вищої школи полягає в тому, щоб підготувати фахівця який знає: основні закони, законодавчі та нормативні акти щодо охорони праці в системі освіти; як організувати роботу з охорони праці; права з охорони праці працюючих громадян при укладенні трудового договору та під час роботи; проблеми фізіології та характеру праці в галузі освіти і науки України; нормативну, організаційно-методичну основу системи управління охороною праці; розуміє, вміє: грамотно користуватися відповідними законами, законодавчими актами та постановами з питань охорони праці, при працевлаштуванні після закінчення ВНЗ; застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах; ставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення професійних, виробничих ризиків, загроз на робочих місцях; використовувати на практиці законодавчої та нормативної акти щодо охорони здоров'я; контролювати дотримання вимог з охорони праці; планувати роботу з охорони праці; створювати сприятливі умови праці, навчання, побуту і відпочинку; розробляти необхідні заходи щодо поліпшення умов праці; прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих чинників на організм людини; надавати допомогу та консультації працівникам з практичних питань безпеки праці.

Література:

1. Дементій Л.В. Охорона праці в галузі / Дементій Л.В., Юсіна Г.Л., Чижиков Г.І. – Краматорськ : ДДМА, 2006. – 296 с.
2. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці / Жидецький В.Ц., Джигирей В. С., Мельников О.В. – Вид. 2-е, стереотипне. – Львів: Афіша, 2000. – 348 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/27393/>
3. Мороз П.Д. Система роботи з охорони праці у навчальному закладі / П.Д. Мороз. – Бурштин: «Банах», 2006. Ч. I: (Матеріали на допомогу керівникам навчальних закладів). – 2006. – 448 с.
4. Редько Т.М. Проблема збереження здоров'я студентів на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти / Редько Т.М. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Вип. 124 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка; гол. ред. Носко М.О. – Чернігів: ЧНПУ, 2015. – С. 45-48.
5. Сорочиц А. Основні аспекти охорони праці в навчальних закладах / Сорочиц А. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/19821-osnovni-aspekti-okhoroni-praci-v-navchalnix-zakladax.html>

References:

1. Dementii L.V. Okhorona pratsi v haluzi / Dementii L.V., Yusina H.L., Chyzhykov H.I. – Kramatorsk : DDMA, 2006. – 296 s.
2. Zhydetskyi V.Ts. Osnovy okhorony pratsi / Zhydetskyi V.Ts., Dzhyhyrei V. S., Melnykov O.V. – Vyd. 2-e, steryotypne. – Lviv: Afisha, 2000. – 348 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://buklib.net/books/27393/>
3. Moroz P.D. Systema roboty z okhorony pratsi u navchalnomu zakladi / P. D. Moroz. – Burshtyn: «Banakh», 2006. Ch. I: (Materialy na dopomohu kerivnykam navchalnykh zakladiv). – 2006. – 448 s.

4. Redko T.M. Problema zberezhennia zdorovia studentiv na suchasnomu etapi rozvytku systemy vyshchoi osvity / Redko T.M. // Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. Vyp. 124 / Chernihivskiyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni T.H. Shevchenka; hol. red. Nosko M.O. – Chernihiv: ChNPU, 2015. – S. 45-48.

5. Sorochyts A. Osnovni aspekty okhorony pratsi v navchalnykh zakladakh / Sorochyts A. // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/19821-osnovni-aspekti-oxoroni-praci-v-navchalnix-zakladax.html>